

Rumena vrtnica.

Cvetličja pravljica v enem dejanju. Po C. Crome-Schwieria — Fr. Ks. Koblar.

Osebe:

Rožna vila. — Rdeča vrtnica. — Bela vrtnica. — Vijolica. — Divja rožica. — Rumena vrtnica.

Scenerija: V gradu rožne vile. Pozorišče je predeljeno z zastorom, na katerem vise pripete rože nastopajočih oseb. Pred zastorom dva sedeža z blazinami, ki značita ležišče obeh vrtnic. Na levi prostor rdeče vrtnice, bolj spredaj na desni — bele.

Rdeča vrtnica: Nosi belo obleko, pošito s temnordečimi vrtnicami; na glavi venec rdečih vrtnic.

Bela vrtnica: Bledordeče oblečena, po obleki bele vrtnice, na glavi pravtak venec.

Vijolica: Belo oblečena, obleko pošito z vijolicami, na glavi venec iz vijolic.

Divja rožica: Preprosto oblečena, vsa ovita v trnje, lase ima razmršene, v laseh divji cvet. V roki nosi trnjevo vejico. — Pozneje črno oblečena — na prsih rumene vrtnice, tudi v laseh rumen cvet.

Vila: Zelenkasto obleko, pokrito z rdečimi in belimi vrtnicami in vijolicami. Na glavi venec iz belih in rdečih popkov vrtnic. Kot žezlo nosi lilijino steblo.

Vse razen divje rožice imajo nogavice iste barve kot obleko in bele čevlje — divja rožica pa črne nogavice in črne čevlje.

Ko se dvigne zastor, sedi rdeča vrtnica na svojem sedežu. Bela vrtnica, ki je medtem vstala s sedeža, iztegne roko proti rožnatemu zastoru. Vila spi v svojem hramu. Vijolica kleči ob ležišču vile in se zgane proti rdeči vrtnici, kakor bi velela mir.

Vijolica

(tiho):

Mirno, sestril! In ne kalimo
naši kraljici oddiha, miru.
V tihem veselju se veselimo,
ker za razpore — prostora ni tu. —
Trudna zasnivala sladke je sanje.
Saj dolga je bila nje pot skoz deželo,
preden je žalno zimsko zakletje
z blagóslavljačo svojo roko
izpremenila v rádnostno cvetje,
zemlji odprla lepote oko.
In zdaj — ob potih, vrtilih, gaju,
gozdu, reke tihem kraju,
vse cvete — dehti cel svet!
In lica ljudem so veselo vžžarela,

njih srca vsa so jasnovesela —
saj doba rož prišla je spet.

(Zagrne previdno zastor in pristopi k vrtnicama.)

Povejta mi razpora vzrok.

Bela vrtnica

(pokaže na rdečo sestro):
Prevzetno govorjenje te-le.
Saj ni prepír moja navada,
i danes ga ne slušam rada.
A ker cvetém, dehtim kot ta,
in stas moj ni nič manj krasan,
ne maram, da bi manj veljala.

Vijolica:

Ah, stari ta prepír in spor.
(Očitajoče rdeči vrtnici):
Gotovo si ti spet začela.

Rdeča vrtnica

(se ponosno dvigne):
Rekla sem le, kar sem smela:
Med rožami slovím najbolj
in vedno sem najbolj slovela.

Bela vrtnica:

Da, samo, da bi me žalila.
Kaj mar ne cvetem in dehtim kot ta,
mar nisem na svetu v veselje srca?
Nedolžnosti barvo, glej, nosim jaz! —

Rdeča vrtnica:

Škratna obleka je večji moj kras —

Vijolica:

Ah drage, čemu brezploden prepír?
Ni lepši nebeški sesterski mir?

Bela vrtnica:

Kaj? Ti s svojo ponižnostjo,
ti boš nama nauke delila?

Rdeča vrtnica

(odločno):

In vendar, ona med nama naj sodil

Vijolica

(se brani):

Jaz? Kako bi si drznila to?

Rdeča vrtnica:

Da, ti s svojo preprostostjo,
ti najboljše boš razsodila!

Bela vrtnica:

Če hočeš, torej bodi!

Rdeča vrtnica

(vstane — z rastočim navdušenjem):

Škratna med mladim zelenjem razprem se,
od daleč smehljam se očesu nasproti,
od daleč pozdravljam ob stezi in poti;
pogledi stoteri so vprti na mé.
Škratno iskri se ponosa kri,
škrlat mogočneže zemlje krasi,
in solnce, ko vstaja, škrlatno žari,
škrlatno za gore se potopi.
Vesolja barva mi je podeljena;
škrlatno v kupi vino iskri se,
v tem svitu in žaru je skrb potopljena.
Človeško oko se ob meni vzraduje;
ob mojih temnordečih cvetovih
zaziblje duša v upih se novih,
saj živa krasota nad togo zmaguje!
In pesem mojo slavo opeva,
ljubezni sem najljubši dar,
in če srce v samoti sameva,
moje oko ga dvigne vsekdar.
Od srca do srca sem govorila
vedno besede ljubezni molče,
ljubezen v poroštvo me je izvolila,
ljubezen čakala na mé hrepene.
Katera roža, kateri cvet
je žaru ljubezni bolj ljub in drag?
Saj me želi, zahteva vsak,
za koga bolj peha se svet? —
Ljubljena roka me sprejme tresoče,
na prsih nemirnih še lepše razprem se;
ko v sreči neizmerni veselo ozrem se
na dvojno srečo — srce se razjoče.
In v temnočnih kitah las
moj žar preмага rubinov kras.
Lepote zmagajo občuduje
svet — a kdo najbolj zmaguje?
Gospodstvo, ponos in ljubezen z lepoto —
v meni edini je združeno vse,
vse rože nadkrilim s svojo krasoto,
pred mano vsak cvet obledi in zamrè. —
In zdajci — sodba, kakršna bodi,
prvo mesto je meni povsodi!

Vijolica

(jo občuduje):

Kako cveteš, kako žariš,
kako mogočno se blestiš —
o dobro vem,
kaj si ljudem,
in dobro vem, in dobro poznam,
sestra, tvoj ogenj ponosa žareči,
ljubezni, lepote spomin krasan
si ti — zato je tvoj žar vsem povšeči.

Bela vrtnica

(vijolici):

O, saj priznam in privoščim ji kras,
a mojih častilcev gotovo ni manj.

Vijolica:

Tvoj lesk je blažji in tišji tvoj glas
vabljenja, da ljubi, želi te vsak,
a govori še ti!

Bela vrtnica:

Gotovo,

sestra! Ponos, slavočlepje je tvoje,
a mir in krotkost bogastvo je moje,
pohlevnost edina moja je moč.
In vendar ljudem nisem manj kot ti,
nič manj zaželenja človeškim očem,
in ljubljena nič manj — dobro to vem —
saj rosa najdražja me često živi.
Ta rosa so tihe človeške solze,
boje se škrlata, a vroče teko
na moje belocveteče telo,
ko srca samotna nad svet hrepene. —
Pač res, cvetica ljubezni si vroče,
ko srce razgredo vzkipeva krvi;
tvoj cvet je podoba razvnete nravi,
a koliko pa se po žaru jih — joče!
Ali, kaj oni, ki mene izvoli?
Ko pot življenja v tuji svet
ga pelje — moj podari cvet
kot blag spomin hlepeče bóli. —
In ko smrt z nemilo roko
odtrga kruto srce od srca,
ko odmre vsa krasota sveta —
krog križa me roka ovije.
Tiha odповed in hrepenenje
po višjem, upanje v večno življenje
iz mojega cveta lahko dehti. —
Mene izvoli, kdor svet zapusti.
Brez ognja in žara edina imam,
kar onkraj groba človeku še dam:
tolažbe in upa sladki dar.
Naj stavi te svet na vesolja oltar,
a jaz na krsti še spremljam ljudi,
ki življenja ljubezen krije —
še zadnje trenutke moj lesk obsije. —
In zdaj razsodba naj govori!
Ne kratim veselja ti žarkega,
a ljubljena nisem nič manj kot ti.

Rdeča vrtnica

(vijolici):

Zdaj čula si zagovor obeh,
razsodi, katera prvenstvo ima.

Vijolica

(ognjevitro):

Enaki sta, sestri, v bogastvih vseh.

(Rdeči):

Ti si veselje in radost očem,
podoba veselja, ljubezni plamteče;

(beli):

diha nebeškega dete si ti,
tolažiš, ko srce potrtlo trepeče,
dviguješ in kažeš na boljše dni.

(Prime obe za roki):

Sestrici, složno živita odslej,
veselje, tolažbo delita povsod,
življenja dobrote trosita brez mej.

(Rdeči):

Razveseljuj človeški rod

(beli):

in ti, ko srce krvavi,
tolaži ga, da ozdravi.

(Zastor se razdeli, vila se dvigne in pristopi
k rožam.)

Rožna vila

(vse jo spoštljivo pozdravijo; ona objame
vijolico):

Ljubo dete — iz srca pravkar
si govorilo. Hvaležna sem ti.
Čujta me torej! Preprič za vsikdar
od danes med vama naj se pomiri.
Enako sta dragi človeštvu obe,
cvetovi obeh enako dehte.
Ljubezni naj družijo vaju vezi,
in složno živita — kar vsaka želi. —

(Vijolici):

A, če vrednost svojo branili
sta ti dve, čemu ti molčiš?
Kar sta sestri tvoji storili —
enako vredna ti ne storiš?

Vijolica:

Ti šališ z menoj se, vladarica,
Kako bi se spozabila tako?

Rdeča vrtnica:

Da, res! Neplemenita cvetica!

Rožna vila

(ljubko vijolici):

Da si skromna, kako je lepo!
A vendar, naj jaz zate govorim!
Zares, mogočen ni tvoj cvet;
da vabil bi k sebi razvajeni svet,
ti cvetka si skromnih samotnih tišin.
Očesu človeškemu modro se skrivaš,
sanje skromne sama snivaš,
zato si čistosti modre spomin,
ki tiho, pobožno in skromno živi.
Tvoje krasote ceniti ne zna,
kdor ne vé, kaj je nedolžnost srca,
kaj tiha krasota je jasnih oči.

Vijolica:

Vladarica moja, o stoj,
sicer obličje modro takoj
zardi sramu — o saj ne vem,
čemu ta hvala! V zatišju se vzpnem,
vesela sem luči, zelene livade,
sinjina neba mi napaja oko,
boječa trepetem, ko žarek prikrade
se solnčni, da se mi lica nazro.

Rožna vila:

Podoba ti ljuba mladosti si zlate,
vsa vneta za pravo, čisto veselje.
Zato srca dekliška skrbijo záte —
najdražji, najlepši njih si kras.

Divja rožica

(za pozoriščem; razgrajaje):

Pustite me noter! K vili hočem,
od nje pravice zahtevam takoj!

Rožna vila:

Kak šum in kak nepokoj!
Zares, razgrajalko videti hočem!

Vijolica:

Pusti, naj grem pogledat, kaj je.

Rožna vila

(ji namigne z lilijo):

Rdeča vrtnica:

Če sodim prav, bil trnjev je glas —

Bela vrtnica:

Kdo razgrajalka bila bi le!

Rožna vila:

Mirujta, čuli bota takoj.

Vijolica

(se vrne):

Vladarica, pred vrati stoji
divja rožica — in hoče,
da naznanim njen prihod.
Zasmeha te in žali hudo,
o prosim te, ne sprejmi je!

Rožna vila:

Odpri takoj ji moje duri,
nemudno pripelji jo k meni.

Vijolica:

Kakor ukažeš, vladarica.

Rožna vila

(zase):

Slutim, kaj vodi jo k meni.

Rdeča vrtnica:

Hočeš, da greva, gospa?

Bela vrtnica:

(zapovedujoče):

Ukaži, in greva!

Rožna vila

Ostanita!

Divja rožica

(plane noter in govori proti vijolici, ki jo plašno gleda):

Jaz hočem, moram jo videti!

O, saj je tu!

(Vili jezno):

Kaj, ti si kraljica,
vila vseh rož! Kakšna vladarica
naša si ti, ko zabljaš dolžnost.
Glej, kot tožnica stojim pred teboj!

Rdeča vrtnica:

Sramuj se in molči! O kaka drznost!

Divja rožica:

Ti praviš to, ko imaš pónos svoj,
ko vsaka roka le po tebi
iztega se! A kdo po meni?
Tako ne godi se roži nobeni!
O, kaj sem, vila prejasna, storila,
da tak žalno si me obdarila,
tak prazno, bodeče, tako brez krasù!
Čemu ne nosim obleke škrlata,
samo to prazno krilo sramu!

(Se ozre na obe vrtnici):

O, da bi bila, kot te bogata!
Ne, ne! Ne morem in nočem nositi
te svoje obleke! Ta cvet tak tenak,
brez vonja, krasote, — ta cvet nestasiti
sramotno prenašam iz mraka v mrak!
O sram! Sramota te zadeni,
da té takó si obdarila
s krasom, a da revi meni
nisi najmanj privoščila.
Od jeze bi umrla, ko ju vidim! —

Vijolica:

O nehaj!

Rožna vila:

Molči, naj govori!

Divja rožica:

Ko v krasu živem vidim vse,
tedaj v plamenih srce mi zdrhti,
da strla bi nevredne te vezi,
in zahlepim iz trnjevitih mej,
da tudi name bi se stegle roke.
Živih barv hočem odslej,
cveteti, dehteti ponosno kot vé.
Zahtevam, da mojo bol končaš.

Rožna vila

(počasi):

Kaj te privedlo sem je, vem —
da si tožila me rožam vsem,
o vem, strupena je zavist!

Divja rožica

(prestrašeno):

Zavist?!

(Hitro):

O, ko bi bila! A voljo
mi mojo moraš spolniti!

Rožna vila

(po kratkem premoru — počasi):
Hočem!

Divja rožica:

Ah!

Rdeča vrtnica:

Mar res?

Bela vrtnica:

Tej drzni sili
boš se uklonila?

Rožna vila:

Da!

Nič več ne boš samotno stala
v grmičevju. Odvzamem ti
bolest. Po barvi zdihovala
ne boš. Kot sestri čisti
imej jo — a barvo dam ti zavisti.

Divja rožica

(prestrašeno):

Zavisti?

Rožna vila:

Rumena se v grmovju sveti,
enaka drugim oko vabeča,
popolna pa ne bode tvoja sreča —
brez vonja bodo tvoji cveti.

Divja rožica

(prevzetno):

Samo, da sem očesu všeč,
dovolj! Čemu še drugih sreč!

Rožna vila

(pokaže zastor):

Torej — brž stopi noter v hram,
rumena roža pride k vam.

(Divja rožica gre zmagujočega obraza za zastor — za njo počasi vila. Vijolica sklene zastor.)

Rdeča vrtnica:

Kako je brez truda lepoto dobila!

Bela vrtnica:

Z zunanjostjo kot me bo svet vabila!

Vijolica:

Ko kletev vladarice sta zabili!
Brez vonja bo! Ošabnost ji je kriva.
Čeprav očesu bo vabljliva
cvetela — življenje nje bo brez duha.

Rdeča vrtnica:

Saj vonja ne mara — da le cvete
kot me!

Bela vrtnica:

In to sedaj ima!

Vijolica:

Kdo ve?

Rdeča vrtnica:

Prehitro se je preprosila
vladarica in ji obljubila.

Bela vrtnica:

Počakajmo, kako bo cvetela!

(Zastor se odgrne, vila pride, za njo prevzeto, z dvignjeno glavo in samozavestno »rumena vrtnica«.)

Rdeča vrtnica:

Zares, lepoto je prejela!

Rožna vila:

Le stopi v sester svojih krog,
cvetočo te odpuščam spet.

Rumena vrtnica:

Hvala ti!

(Hoče iti.)

Rožna vila:

Ne, še postoj!

Pomen lepote še izvedil

(Rumena vrtnica vprašujoč pristopi):

Ne na nedolžni, čisti gredi —
nikjer ne boš — in ta tvoj cvet
ne bo mladosti zdrave cvet
in roža ti ne boš ljubezni —
in nikdar žalujoči svet
ne bo utrgal te na grob.

(Rumena vrtnica postaja bolj in bolj potrta.)

Ne bo odbrala te vesela
krepostna žena in pripela
te, roža prazna in brez duha.
— Saj roža boš odslej na puha.
Le kjer oči se zapeljivosti
iskrile bodo, tam boš ti.

Rumena vrtnica

(potrto):

Ne, tega nisem zahotela,
in te lepote ne želela.

(Poklekne pred vilo):

Ah, stresa me in vsa bledim —
ah kaj, ah kaj sem izprosila!
Odpusti mojim željam zlim,
vladarica naša mila.
Krasote nočem zanaprej,
naj prosto rastem kakor prej.

Rožna vila

(smehljaje):

Lepe ponižne so besede,
zato svoj sklep izpremenim:
Ne iztrebim te iz cvetov srede —
divjo rožico pustim.
A roža rumena boš živela
odslej — enaka drugim boš dehtela.
In kjer le samo po željenju
bo htelo cveta, tam boš ti.
Lepoto tvojo pa zelenje
pomladno vedno obnovi.

Rumena vrtnica

(ji poljubi roko):

O dobra vladarica!

Rožna vila:

Glej, zavist

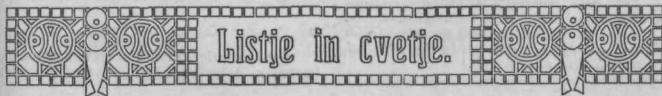
je sveta kriva bolečin.
Pred njo usahne vrelec čist
dobrot izvor in vseh vrlin,
zastruplja vse srca kali,
ki jih ljubezen zasadi.
Zato, rumena roža, pomni
obleke vzrok in nje pomen!

(Vsem):

A vé, še čujte izrek zadnji:
On, ki veseljinosti ogromni
je dal življenje, da je dar,
on hoče v rožah vseh doseči,
da v čistosti tihotni sreči
edine služite vsikdar!

(Skupina.)

Zastor.

Modrost v pregovorih domačih in tujih.

Davek.

Davke dajati pa umirati je treba povsod.
Davek in slabo vreme se nikjer ne pri-
ljubi.

Delavec.

Delavcu Bog pomaga. (Pomagaj si sam,
in Bog ti bo pomagal.)

Delavec je plačila vreden.

Dobrega delavca ni mogoče preplačati.
— Dobri delavci niso na trgu naprodaj. (Jih
ni lahko dobiti.)

Dober delavec nikoli ne zamudi.

Dober delavec je vesel svojega dela.
(Dela rad in z navdušenjem.)

Dobremu delavcu služi (ustreza) vsako
orodje. — Slabemu delavcu je vsaka motika
preslaba (vsaka sekira preskrhana).

Kakršen delavec, tako delo. — Po delu
spoznaš delavca. — Delo hvali delavca.